

חפצי אעשה הרב מואיז נבון

ישעיהו מו (י) מגיד מראשית אחרית ומקדם אשר לא נעשו אמר עצתי תקום וכל חפצי אעשה :

דברים פרק לב- (מח) וידבר יקוק אל משה בעצם היום הזה לאמר : (מט) עלה אל הר העברים הזה הר נבו אשר בארץ מואב אשר על פני ירחו וראה את ארץ כנען אשר אני נתן לבני ישראל לאחזה : (נ) ומת בהר אשר עלה שמה והאסף אל עמיד כאשר מת אהרן אחיד בהר ההר והאסף אל עמיו : ...

רש"י דברים פרק לב פסוק מח

וידבר ה' אל משה בעצם היום הזה – [מובא ב"ספרי"] בשלשה מקומות נאמר "בעצם היום הזה":

[1] נאמר **בנח** (שם ז, יג) בעצם היום הזה בא נח וגו',

פרשת בראשית ז - (יא) בשנת שש מאות שנה לחיי נח בחדש השני בשבעה עשר יום לחדש ביום הזה נבקעו כל מעינת תהום רבה וארבת השמים נפתחו : (יב) ויהי הגשם על הארץ ארבעים יום וארבעים לילה : (יג) **בעצם היום הזה** בא נח ושם וחס ויפת בני נח ואשת נח ושלת נשי בניו אתם אל התבה : (יד) המה וכל החיה למינה וכל הבהמה למינה וכל הרמש הרמש על הארץ למינהו וכל העוף למינהו כל צפור כל כנף :

[בעצם היום הזה:] במראית אורו של יום, לפי שהיו בני דורו אומרים בכך וכך אם אנו מרגישים בו אין אנו מניחין אותו ליכנס בתבה, ולא עוד אלא אנו נוטלין כשילין וקרדומות ומבקעין את התבה. אמר הקדוש ברוך הוא הריני מכניסו בחצי היום, וכל מי שיש בידו כח למחות יבא וימחה.

[2] **במצרים** נאמר (שמות יב, נא) בעצם היום הזה הוציא ה',

שמות יב - (יז) ושמתם את המצות כי בעצם היום הזה הוצאתי את צבאותיכם מארץ מצרים ושמתם את היום הזה לזכרתכם חקת עולם : ... (מא) ויהי מקץ שלשים שנה וארבע מאות שנה ויהי **בעצם היום הזה** יצאו כל צבאות יקוק מארץ מצרים : ... (נא) ויהי **בעצם היום הזה** הוציא יקוק את בני ישראל מארץ מצרים על צבאתם :

[בעצם היום הזה:] לפי שהיו מצרים אומרים בכך וכך אם אנו מרגישים בהם אין אנו מניחים אותם לצאת, ולא עוד אלא אנו נוטלין סייפות וכלי זיין והורגין בהם. אמר הקדוש ברוך הוא הריני מוציאן בחצי היום וכל מי שיש בו כח למחות יבא וימחה.

[3] אף כאן במיתתו של **משה** נאמר בעצם היום הזה,

דברים פרק לב- (מח) וידבר יקוק אל משה בעצם היום הזה לאמר : (מט) עלה אל הר העברים הזה הר נבו אשר בארץ מואב אשר על פני ירחו וראה את ארץ כנען אשר אני נתן לבני ישראל לאחזה : (נ) ומת בהר אשר עלה שמה והאסף אל עמיו כאשר מת אהרן אחיד בהר ההר והאסף אל עמיו :

[בעצם היום הזה:] לפי שהיו ישראל אומרים בכך וכך אם אנו מרגישים בו אין אנו מניחין אותו, אדם שהוציאנו ממצרים וקרע לנו את הים והוריד לנו את המן והגיו לנו את השליו והעלה לנו את הבאר ונתן לנו את התורה אין אנו מניחין אותו. אמר הקדוש ברוך הוא הריני מכניסו בחצי היום וכי :

~ אבל ... ~

ברא' ז יג - בעצם היום הזה בא נח ושם וחס ויפת בני נח ואשת נח ושלת נשי בניו אתם אל התבה :

רש"י - בעצם היום הזה - למדך הכתוב שהיו בני דורו אומרים אילו אנו רואים אותו נכנס לתבה אנו שוברין אותה והורגין אותו, אמר הקדוש ברוך הוא אני מכניסו לעיני כלם ונראה דבר מי יקום :

שמות פרק יב - (יז) בעצם היום הזה הוצאתי את צבאותיכם מארץ מצרים ... (מא) ויהי **בעצם היום הזה** יצאו כל צבאות יקוק מארץ מצרים : ... (נא) ויהי **בעצם היום הזה** הוציא יקוק את בני ישראל מארץ מצרים על צבאתם :

אין רש"י שמתייחס ל"בעצם היום הזה" בשמות פרק יב

Nechama Leibowitz, Torah Insights, p.120

Apparently Rashi did not cite it there because 'If we see them, we will prevent them from leaving' conflicts with what we are explicitly told (12:33), namely that the Egyptians were in a hurry and pushed them to leave!

שמות פרק יב, לג - (לג) ותחזק מצרים על העם למהר לשלחם מן הארץ כי אמרו כלנו מתים :

In Deuteronomy Rashi mentioned all three places, as is his habit in comprehensive quotations ...

ויקרא פרק כג

... (כא) ויקראתם בעצם היום הזה [ז"א: חג השבועות] מקרא קדש יהיה לכם כל מלאכת עבודה לא תעשו חקת עולם בכל מושבותיכם לדרתיכם: ...
... (כח) וכל מלאכה לא תעשו בעצם היום הזה כי יום כפרים הוא לכפר עליכם לפני יקוק אלהיכם: (כט) כי כל הנפש אשר לא תענה בעצם היום הזה ונקרתה מעמיה: (ל) וכל הנפש אשר תעשה כל מלאכה בעצם היום הזה והאבדתי את הנפש ההוא מקרב עמה:

רמב"ן ויקרא פרק כג פסוק כח

והנראה בטעם הדבר, כי בעבור שאמר בשבועות מיום הביאכם את עומר התנופה וגוי' תספרו חמשים יום, יאמר והקרבתם מנחה חדשה ממושבותיכם תביאו וגמר הענין, והאריך לצוות בקרבנות, הוצרך לומר וקראתם בעצם היום הזה מקרא קדש, כי גוף היום הוא קדוש ואסור בעשיית מלאכה ואיננו תלוי בעומר ולא בקרבנות. וכן ביום הכפורים, מפני שאמר (פסוק כז) ועניתם את נפשותיכם והקרבתם אשה לה', ובפרשת אחרי מות תלה עוד הכפרה בקרבנות ובשעיר המשתלח, מפני כן הוצרך לומר וכל מלאכה לא תעשו בגוף היום הזה כי יום כפורים הוא בגופו לכפר עליכם מלבד כפרת הקרבנות.

בראשית פרק יז

(א) ויהי אברהם בן תשעים שנה ותשע שנים ויקרא יקוק אל אברהם ויאמר אליו אני אל שדי התהלך לפני והיה תמים: (ב) ואתנה בריתי ביני ובינך ... (ו) זאת בריתי אשר תשמרו ביני וביניכם ובין זרעך אחרית המולד לכם כל זכר: ... (כב) ויכל לדבר אתו ויעל אלהים מעל אברהם: (כג) ויקח אברהם את ישמעאל בנו ואת כל ילדי ביתו ואת כל מקנת פספו כל זכר באנשי בית אברהם וימל את בשר ערלתם בעצם היום הזה כאשר דבר אתו אלהים: (כד) ואברהם בן תשעים ותשע שנה בהמלוו בשר ערלתו: (כה) וישמעאל בנו בן שלש עשרה שנה בהמלוו את בשר ערלתו: (כו) בעצם היום הזה נמול אברהם וישמעאל בנו: (כז) וכל אנשי ביתו ילידו בית ומקנת פספו מאת בן נכר נמלו אתו: פ

תורה תמימה הערות בראשית פרק יז הערה נג - ובספרי ס"פ האזינו דריש את השלש פעמים "בעצם היום" דכתיב בתורה, ... ע"כ. והנה במ"ר כאן איתא בעצם היום הזה מל אברהם, מהו "בעצם היום", אמר הקדוש ברוך הוא, אלו מל אברהם בלילה היו בני דורו אומרים אלו היינו רואים אותו לא היינו מניחים אותו למול אלא בעצם היום הזה וכו', יעו"ש,

בראשית רבה (וילנא) פרשת לך לך - ט [ז, כו] בעצם היום הזה נמול אברהם, א"ר ברכיה (ישעיה מח) לא מראש בסתר דברתי (אלא) אמר הקדוש ברוך הוא אלו מל אברהם בלילה היו כל בני דורו אומרים בכך וכך אלו היינו רואים אותו לא היינו מניחים אותו לימול אלא בעצם היום הזה דרגש ליה ימלל, ...

וצ"ע רב שלא חשיב הספרי גם בעצם היום הזה שבכאן. וי"ל בדעת הספרי דס"ל דגם מילת גרים ומילה שלא בזמנה מצותה ביום דוקא [עי' בפוסקים] וא"כ אי אפשר לשאול כמו ששואל בהני ג' דברים למה ביום ולא בלילה, אחרי דמדינא ה"י צריך למול ביום, ונשאר רק הדיוק בלשון בעצם, וזה כבר נתבאר שהוא כדי לפרסם הדבר כמש"כ, ודו"ק:

רש"י בראשית פרק יז פסוק כג

(כג) בעצם היום - בו ביום שנצטוו, ביום ולא בלילה, לא נתיירא לא מן הגוים ולא מן הלצנים, ושלא יהיו אויביו ובני דורו אומרים אילו ראינוהו לא הנחנוהו למול ולקיים מצותו של מקום:

משכיל לדוד, דברים לב: מח

ונראה דהך תנא דספרי דלא חשיב אלא ג' סבר כדאיתא בפר"א דאברהם נימול ביוה"כ ומיית לה מהך קרא "בעצם היום הזה" מג"ש [מגזרה שווה] דעצם דכתיב ביוה"כ כי כל הנפש וכו' בעצם וכו'. והילכך ליכא למדרש מניה מידי אחרינא דבעי מופנה לג"ש, דאלי"כ איכא למפרך מילה שלא בזמנה אינה דוחה יוה"כ. והנהו תלת אחריני דע"כ לאו ביוה"כ נינהו, דגבי נח בהדיא כתיב "בחדש השני ביי"ז יום לחדש. ובמצריים נמי בט"ו בניסן היה, וגבי משה נמי בז' באדר מת משה. לכן דריש בהו הך דרשה. והאגדה דב"ר סבר דמילת אברהם לאו ביו"כ הוה דהכי דריש ליה נמי כמו אינך ולדידיה אה"נ דארבעה מקומות נינהו, ורש"י ז"ל נמשך שם אחר הב"ר ובכאן העתיק לשון הספרי כהווייתו אע"ג דלדידיה ודאי ד' מקומות נינהו.

- נח והתיבה – סדר עולם חדש
- אברהם והברית – סדר עולם חדש
- יציאת מצרים – סדר עולם חדש
- מיתת משה – סדר עולם חדש?

ישעיהו פרק מו

(ו) מגיד מראשית אחרית ומקדם אשר לא נעשו אמר עצתי תקום וכל חפצי אעשה: (יא) קרא ממזרח עיט מארץ מרחק איש עצתי אף דברתי אף אביאנה צרתי אף אעשנה: ס (יב) שמעו אלי אבירי לב הרחוקים מצדקה: (יג) קרבותי צדקתי לא תרחק ותשועתי לא תאחר ונתתי בציון תשועה לישראל תפארתתי: ס